

STUDENTI O NASTAVI ENGLESKOGA KAO STRANOG JEZIKA NA JEDNOME TEHNIČKOM FAKULTETU

Daniela Matić, Mirjana Kovač*

Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Split

Unatoč tome što je Hrvatska usvojila smjernice Bolonjskoga procesa, nastava nije u potpunosti prilagođena sve zahtjevnijemu tržištu rada na kojemu će se studenti naći nakon diplomiranja. Dapače, postoji nesklad između zacrtanih ciljeva o mobilnosti studenata i ublažavanja jezičnih barijera u znanstvenoj zajednici te trenutne prakse smanjivanja ili čak ukidanja nastave stranih jezika na nekim fakultetima. Broj nastavnih sati predviđenih za nastavu stranih jezika, poglavito engleskoga jezika, nije dovoljan da nastavnik studente poduči svim posebnostima stručnoga jezika i akademskoga diskursa te da studenti dobro ovladaju određenim komunikacijskim vještinama na stranome jeziku. Naše je istraživanje, međutim, pokazalo da dobro poznavanje engleskoga jezika u studentskoj populaciji nije samorazumljiva i nepobitna činjenica, a ni znanje s kojim studenti dolaze na fakultet ni znanje koje mogu steći u šezdeset ili devedeset nastavnih na fakultetu sati neće biti dostatno za sve izazove u njihovom profesionalnom životu i znanstvenim karijerama.

Ključne riječi: engleski jezik struke, opći engleski jezik, akademski diskurs, tehnički fakultet

1. UVOD

Strani jezici na nejezičnim fakultetima u Hrvatskoj podučavali su se i prije potpisivanja Bolonjske deklaracije te službenoga uvođenja Bolonjskog procesa 2005. godine. Podučavaju se bilo kao „opći strani jezik“, pa studenti dobivaju poduku iz jezika koji dotad nisu učili ili nadograđuju svoje znanje na višim stupnjevima poduke, bilo kao „jezik struke“, gdje se studenti mogu baviti posebnostima jezika tipičnoga za struku koja je njihov životni odabir. Neki fakulteti nude studentima kolegije i

* Daniela Matić, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Split, daniela.matic@fesb.hr

* Mirjana Kovač, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Split, mirjana.matic@fesb.hr

iz općega jezika i jezika struke, što bi studentima trebalo pomoći da jednoga dana što bolje ispune zahtjeve koje će pred njih postaviti tržište rada nakon uspješnoga okončanja studija. Jezik struke nije poseban jezik, ali ima specifičnosti koje od studenata zahtijevaju dodatni napor kako bi ih uspješno svladali (Kennedy i Bolitho, 1984). Naime, dobri rezultati studenta u općemu stranom jeziku ne znače nužno i dobar rezultat iz jezika struke, ali znanje općega stranog jezika studentu će svakako olakšati učenje i svladavanje sintaktički i ponajviše leksički specifičnoga gradiva.

Bolonjska deklaracija sadrži dva cilja koja su izravno vezana za učenje jezika: ono za što se zemlje potpisnice trebaju zalagati jest poboljšanje pokretljivosti studenata, nastavnoga osoblja, istraživača i administrativnoga osoblja (From Bergen to London: The contribution of the European Commission to the Bologna Process, 2007). U praksi bi to značilo da je potrebno poticati sudjelovanje u studentskim razmjenama, nastavničkim i istraživačkim stipendijama te konferencijama, simpozijima i seminarima izvan matičnih zemalja kojima bi prisustvovalo nastavničko ili administrativno osoblje (ESIB Promoting the Diversity of European Languages, 2005). Prepreka tako zamišljenim razmjenama znanja i iskustava često je europska višejezičnost, pa je jedan od zadataka institucija visokoga obrazovanja da pojedincima, udrugama i institutima pruži jezičnu poduku i podršku u njihovom daljnjem obrazovanju, istraživanju i radu općenito. Drugo pitanje tiče se promicanja suradnje među institucijama: suradnja će biti otežana ako sudionici naiđu na jezičnu barijeru ili se pak moraju baviti jezičnim pitanjima koja mogu uzrokovati nesporazume, što odnosi dragocjeno vrijeme i strpljenje. Iako engleski jezik među svim stranim jezicima ima povlašteni status, pogrešno je pretpostaviti da svi znanstvenici ili studenti dobro vladaju tim jezikom, pogotovo akademskim diskursom. Visokoškolske bi ustanove stoga trebale poticati učenje stranih jezika: „Provođenje integriranih programa studiranja, obuke i istraživanja zahtijeva dobro poznavanje europskih jezika, stoga su institucije visokoga obrazovanja dužne omogućiti stjecanje potrebnih jezičnih vještina i kompetencija.“ (CEL/ELC Executive Committee, 2002; prijevod autorica).

Nažalost, proklamiranu mobilnost studenata nije lako ostvariti u Hrvatskoj jer kurikulum studija nisu usklađeni na državnoj razini, pa studenti nailaze na probleme prilikom prijelaza s jednoga fakulteta na drugi, srodni fakultet jer moraju položiti više razlikovnih ispita, što je bio slučaj i prije potpisivanja Deklaracije. Požele li studirati na nekom od europskih sveučilišta, mogu naići i na probleme neusklađene nastave i probleme u komunikaciji koji proizlaze iz nedovoljnoga poznavanja jezika dotične zemlje, jezika struke i akademskoga diskursa te nepoznavanja i nekih kulturoloških i civilizacijskih činjenica.

Budući da nas u prvome redu zanimaju gore navedeni problemi u komunikaciji na stranome jeziku, u ovome ćemo članku izložiti mišljenje studenata jednoga tehničkog fakulteta u Hrvatskoj o potrebi učenja engleskoga jezika, njihovoj procjeni vlastitoga

znanja jezika, poteškoćama, ali i svijesti o potrebi poznavanja engleskoga jezika naročito nakon završetka studija i tijekom aktivnoga uključivanja u profesionalni život.

2. NASTAVA STRANIH JEZIKA NA TEHNIČKIM FAKULTETIMA U HRVATSKOJ

Nastava stranih jezika na tehničkim fakultetima, poglavito stručnoga engleskog jezika, kreće se između dviju krajnosti – ili uopće ne postoji, čak ni kao izborni ili fakultativni predmet ili se odvija u svih šest semestara na preddiplomskome studiju. S druge strane, neki fakulteti već uvode nastavu na engleskome jeziku za neke kolegije.

Pregledavši dostupne internetske stranice hrvatskih sveučilišta i njihovih sastavnica, autorice su pronašle podatke o nastavi stranih jezika na preddiplomskim trogodišnjim tehničkim studijima, srodnim studijima fakulteta na kojemu su zaposlene kao predavači (Tablica 1). U obzir nisu uzete privatne visoke škole, nego samo one institucije koje su u sustavu javnoga školstva i koje se financiraju iz državnoga proračuna i školarina koje plaćaju studenti. U tablici je brojkama označen broj sati nastave stranih jezika u jednome tjednu.

Tablica 1: Nastava stranih jezika na tehničkim fakultetima

Sveučilište u Splitu – Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (P-predavanja; S-seminari; V-vježbe) (samo engleski jezik)												
Semestar	1		2		3		4		5		6	
Studiji	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Elektrotehnika i informacijska tehnologija	2		2		2		/		/		/	
Strojarstvo	2		2		/		/		/		/	
Brodogradnja	2		2		/		/		/		/	
Računarstvo	2		2		/		/		/		/	
Industrijsko inženjerstvo	2		2		/		/		/		/	
Sveučilište u Dubrovniku (samo engleski jezik)												
Semestar	1		2		3		4		5		6	
Studiji	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V
Primijenjeno računarstvo	2	2	2	2	/	/	/	/	/	/	/	/
Brodostrojarstvo	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1

Pomorske tehnologije jahta i marina	2	2	2	1	1	2	1	2	1	2	1	2
Elektrotehničke i komunikacijske tehnologije u pomorstvu	2	1	2	1	2	1	2	1	/	/	/	/
Sveučilište u Rijeci												
a. Tehnički fakultet (studenti biraju između nastave engleskoga i njemačkoga jezika, osim na studiju računarstva, gdje im je ponuđena nastava iz engleskoga jezika)												
b. Pomorski fakultet												
Semestar	1		2		3		4		5		6	
Studiji	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V
a) Elektrotehnika	/	/	/	/	1	1	1	1	/	/	/	/
Strojarstvo	/	/	/	/	1	1	1	1	/	/	/	/
Brodogradnja	/	/	/	/	1	1	1	1	/	/	/	/
Računarstvo	1	2	1	2	/	/	/	/	/	/	/	/
b) Brodostrojarstvo	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1
Elektroničke i informatičke tehnologije u pomorstvu	2	1	1	2	1	2	1	2	/	/	/	/
Sveučilište u Zagrebu												
a. Fakultet elektrotehnike i računarstva (nema nastave stranih jezika)												
b. Fakultet strojarstva i brodogradnje (strojarstvo, semestar 1-4 – nastava iz engleskoga ili njemačkoga je fakultativna; semestar 3-6, nastava iz Tehničkog engleskog, njemačkog ili francuskog je obvezna; brodogradnja, semestar 1-4, nastava iz engleskoga jezika je fakultativna; semestar 3-6 nastava iz Tehničkog engleskog jezika je obvezna)												
Semestar	1		2		3		4		5		6	
Studiji	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V
a) Elektrotehnika i informacijska tehnologija	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Računarstvo	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
b) Strojarstvo	1	1	1	1	1	1	1	1				
					1	1	1	1	1	1	1	1
Brodogradnja	1	1	1	1	1	1	1	1				
					1	1	1	1	1	1	1	1

Sveučilište u Osijeku												
a. Elektrotehnički fakultet (u semestrima 1-2, nastava engleskoga jezika ne nosi ECTS bodove; u semestrima 4-6, nastava engleskoga je obvezna) b. Strojarski fakultet (semestar 1-2, nastava stranih jezika je fakultativna; u semestrima 3-5 izvodi se nastava iz Tehničkog stranog jezika i studenti biraju između engleskoga, njemačkoga, francuskoga ili ruskoga jezika, s tim da je izborna u 5. semestruž												
Semestar	1		2		3		4		5		6	
Studiji	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V	P	V
a) Elektrotehnika	1	1	1	1	/	/	1	1	1	1	2	1
Računarstvo	1	1	1	1	/	/	1	1	1	1	2	1
b) Strojarsvo	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	/	/

Na tehničkim fakultetima u Hrvatskoj programe studija obično sastavlja nastavno osoblje pri zavodima ili odsjecima, no nastavno osoblje na katedri stranih jezika na fakultetu na kojemu radimo nema utjecaja ni na status predmeta ni na određivanje broja nastavnih sati. Prema iznesenim podacima možemo zaključiti da uprave i nastavno osoblje fakulteta imaju vrlo različite stavove o potrebi učenja stranih jezika, što se odražava i na broju sati i na statusu kolegija. Na većini fakulteta nastava stranih jezika odvija se kroz kombinaciju predavanja i vježbi, osim na splitskom Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, gdje se nastava engleskoga jezika odvija kao seminarska i u nastavnome programu fakultetu nema drugih stranih jezika, kao ni na Dubrovačkom sveučilištu. Engleski je jezik na ovim tehničkim fakultetima najviše zastupljen, no Sveučilište u Osijeku nudi nastavu i iz nekih drugih stranih jezika, i to kroz svih šest semestara preddiplomskog studija. Studiji na Riječkom sveučilištu također imaju, osim engleskoga, nastavu iz nekog drugog stranog jezika. Na Zagrebačkom sveučilištu studiji strojarstva i brodogradnje nude, osim engleskoga, nastavu iz još dva strana jezika, dok Fakultet elektrotehnike i računarstva u svome nastavnome programu uopće nema predviđenu nastavu stranih jezika ni kao obveznu ni kao fakultativnu. Trajanje nastave stranih jezika tijekom preddiplomskog studija također je vrlo različito, pa se tako na splitskom Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje nastava engleskoga održava tek dva semestra na svim studijima osim na Elektrotehnici i informacijskoj tehnologiji, na Dubrovačkome se sveučilištu na nekim studijima nastava odvija svih šest semestara, kao i na nekim studijima Riječkog sveučilišta, dok studiji Sveučilišta u Osijeku i Zagrebu nastavu održavaju tijekom svih šest semestara, samo nastava nije uvijek obvezna, već može biti izborna

ili fakultativna. Mada Adamik (2004:99), govoreći o nastavi stranih jezika na nefilološkim fakultetima, kaže kako „na većini fakulteta uči se po jedan strani jezik tijekom četiri semestra i postoji uvriježeni, gotovo službeni stav da je to sporedan predmet i da studenti imaju *pametnija posla* tj. učiti stručne predmete“, mogli bismo reći da situacija, barem u slučaju nekih od navedenih tehničkih fakulteta, i nije toliko loša imamo li u vidu broj tjednih nastavnih sati, nastavu kroz svih šest semestara i ponuđene strane jezike.

S obzirom na činjenicu da su odrednice Bolonjskog procesa načelno usvojene u Hrvatskoj i s obzirom na smjernice iznesene u Deklaraciji, potrebe tržišta rada te potrebe znanstvenoga i profesionalnoga usavršavanja, možemo reći da stavovi koji ne podržavaju učenje stranih jezika zaostaju za suvremenim društvenim i obrazovnim kretanjima, a studenti i budući inženjeri prepušteni su sami sebi u pogledu praktičnoga lingvističkog obrazovanja (Borić, 2005).

3. NASTAVA ENGLESKOGA JEZIKA NA TEHNIČKIM FAKULTETIMA

Studenti tijekom srednjoškolskoga obrazovanja u prosjeku dostignu srednju razinu znanja engleskoga jezika (uglavnom razinu B1, rjeđe B2) koju mogu potvrditi na razini produkcije i razumijevanja obične konverzacije u kojoj sudjeluju s izvornim govornicima ili strancima ili pak u čitanju ne osobito zahtjevnih tiskanih medija. Ipak, poznavanje engleskoga jezika s kojim studenti dolaze na tehničke fakultete najčešće nije dovoljno da ispune zahtjeve struke nakon završetka studija. Osim toga, znanje nije ujednačeno niti unutar studentske populacije, jer studenti dolaze iz različitih srednjih škola, pa tako u svome radu nailazimo na studente različitih želja i ambicija, različitoga stupnja znanja jezika i zainteresiranosti za jezik i čije je stavove prema jeziku, afirmativne ili negativne, u velikoj mjeri odredila i nastava engleskoga jezika u srednjoj školi ili čak osnovnoj školi (Mihaljević Djigunović, 2007).

No jezik struke, pa tako i stručni engleski jezik, sadrži određene sintaktičke i leksičke posebnosti koje srednjoškolski učenik vrlo vjerojatno neće imati prigodu svladati ako se na nastavi služi samo udžbenikom općega engleskog jezika kakvi se često koriste čak i u stručnim školama, a da pritom ne dobiva nikakve dodatne materijale na engleskome jeziku iz područja struke. Jedna od sintaktičkih posebnosti tehničkoga i znanstvenoga diskursa jesu npr. reducirane relativne rečenice koje su vrlo često problem našim studentima, kao i oblici pasiva. Na leksičkome planu poteškoće studentima zadaju višesložni imenski nazivi ili imenske složenice (engl. *multi-word lexical units* ili *MLUs*) zbog neustaljenih pravila prema kojima se takve složenice stvaraju i interpretiraju, a one su vrlo česte u znanstvenim i stručnim člancima.

Nekim studentima ispit iz engleskoga jezika predstavlja veću prepreku u napredovanju nego ijedan od stručnih predmeta, stoga bi trebalo razbiti strah od stranoga jezika i prilično čvrsto uvjerenje nekih studenata da se jezik svodi samo na mnogima neomiljenu gramatiku. Stručna literatura u mnogim granama znanosti dostupna je vrlo često samo na engleskome jeziku, pa će mnogi već tijekom studija morati potražiti pomoć profesionalnoga prevoditelja prilikom pisanja seminarskoga ili završnoga rada ako ne vladaju engleskim jezikom dovoljno dobro. Fakultetska bi nastava studentima trebala omogućiti da steknu stručno znanje, ali i mogućnosti da svoje znanje predstave i onima koji nisu govornici njihovoga materinjeg jezika i da se aktivno uključe u tokove razmjene znanja, što je jedan od ciljeva Bolonjskoga procesa. Budu li željeli sudjelovati na studentskim razmjenama ili skupovima, bit će prisiljeni prethodno napisati molbu i životopis na engleskome jeziku, zbog čega će morati imati neka znanja o poslovnome komuniciranju i korespondenciji (Tokić, 2004). Osim svakodnevnoga jezika, morat će koristiti i stručni engleski na predavanjima ili skupovima, naročito ako kao zadatak dobiju održavanje kakve prezentacije.

Nastava stručnoga stranog jezika na tehničkim fakultetima trebala bi budućim inženjerima pomoći u svakodnevnome praktičnom radu jer po završetku studija broj situacija u kojima će se od diplomiranih inženjera tražiti znanje engleskoga jezika može samo rasti, pogotovo u akademskim krugovima gdje je pisanje i objavljivanje stručnih i znanstvenih članaka na engleskome jeziku sasvim uobičajeno (Murray i Dingwall, 1997). Naročito je važno da nauče i površnim čitanjem naći relevantne informacije, uoče odnose ovisnosti između informacija, npr. uzroka i posljedice, suprotnosti, usporedbe i sl., a onda pristupe temeljitom čitanju ako je potrebno. Zapisivanje bilježaka i sažimanje u koherentan tekst, npr. izvještaj s neke konferencije moguća je situacija, kao i pisanje sažetaka članaka, što traži dodatnu poduku.

Tijekom jedne akademske godine na Fakultetu uspijevamo u okviru kolegija *Engleski jezik* ostvariti neke od ciljeva, a to su čitanje autentičnih stručnih tekstova, nalaženje ključnih informacija u tekstu, prevođenje, usvajanje stručne terminologije i sintaktičkih posebnosti stručnoga engleskog jezika uz autentične dodatne materijale. Primijetile smo da studenti ipak imaju poteškoća u nalaženju i izdvajanju relevantnih informacija iz stručnoga teksta ili pri prezentaciji teksta bez redundantnih detalja. Nažalost, dva sata nastave tjedno ponekad se svode na ponavljanje gradiva koje su studenti već u dobroj mjeri trebali usvojiti kroz prethodno školovanje i nisu dovoljna da bi uspješno svladali neke složenije zadatke, kao što su argumentirana rasprava o nekom stručnom pitanju, pismena prezentacija stručnoga teksta u obliku sažetka ili izvještaja, pisanje poslovnih pisama, životopisa ili čak članka na višim godinama studija.

4. CILJ ISTRAŽIVANJA

Ovim smo istraživanjem željele utvrditi kakvo je mišljenje studenata o njihovom znanju engleskoga jezika s kojim dolaze na fakultet, kakve su njihove želje i očekivanja u pogledu kolegija *Engleski jezik* na Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Splitu, koliko su zadovoljni postignutim znanjem i je li kolegij stručnoga engleskog jezika uopće potreban. Na ovaj način možemo dobiti povratnu informaciju od izravnih sudionika nastavnog procesa koji su, nažalost, često pasivni, bilo svojom voljom ili bilo zbog ustroja fakulteta koji ne predviđa sudjelovanje studenata u kreiranju kurikula. Činjenica je da će se mnogi studenti na fakultetu posljednji put sistematično baviti jezikom nakon čega njihovo daljnje jezično obrazovanje ovisi o njihovoj volji, pa bi možda ovakva istraživanja pomogla da se nastavni programi bolje osmisle i vrijeme koje studenti provedu na nastavi bolje iskoristi i prilagodi njihovim potrebama.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo 292 studenata prve godine dvaju studija, računarstva te elektrotehnike i informacijske tehnologije, na Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje u akademskoj godini 2008./09.

5.2. Instrument istraživanja

Instrument istraživanja bila je anketa izrađena na temelju dotadašnjeg iskustva autorica u radu sa studentima, uočenih problema, nedostataka i poteškoća. Upitnik, koji je priložen ovome članku, imao je 14 pitanja koja se tiču jezičnoga obrazovanja studenata prije početka studiranja, poteškoća u učenju jezika koje su imali tijekom školovanja, načina na koji je provjeravano njihovo znanje te njihovih stavova o važnosti učenja engleskoga jezika na fakultetu, njihove vlastite procjene o svome znanju jezika i problema zbog nedovoljnoga znanja te njihovih očekivanja u pogledu nastave iz kolegija *Engleski jezik*. Anketne su listiće studenti ispunili na uvodnom predavanju.

6. REZULTATI I DISKUSIJA

Od ukupnoga broja (292) studenata, 120 (41,09%) studenata maturiralo je u strukovnim školama, 152 (52,05%) studenta u gimnazijama, a 20 studenata (6,84%) nije napisalo vrstu škole koju su pohađali. Također, od ispitanoga broja 287 (98,28%) studenata učilo je engleski jezik tijekom redovnoga školovanja, 48 (16,72%) učilo je engleski i u školama stranih jezika, dok 5 (1,71%) studenata uopće nije učilo engleski, pa nisu ni odgovarali na pitanja postavljena u upitniku, stoga ih nismo uzimale u obzir u daljnjem ispitivanju i obradi podataka.

Prema gore navedenim podacima možemo reći da je predmet *Engleski jezik* vrlo dobro zastupljen u gimnazijama i srednjim strukovnim školama, no postoji razlika u broju sati jer gimnazije imaju većinom 4 sata nastave engleskoga tjedno, dok strukovne škole imaju 2 sata tjedno.

6.1. Jezično obrazovanje studenata prije početka studiranja

Studenti koji su maturirali u strukovnim školama trebali su odgovoriti na pitanje o materijalima kojima su se koristili u nastavi i o tome se izjasnilo ukupno 89 studenata (Tablica 2).

Tablica 2: Materijali korišteni u nastavi (samo za studente iz strukovnih škola)

Materijali korišteni u nastavi:	N=89 (100%)
- udžbenik općega jezika	55 (61,79%)
- skripta priređena za nastavu stručnoga jezika	22 (24,71%)
- drugi materijali (novinski članci, članci s interneta, tekstovi na audio vrpcama)	12 (13,48%)

Većina je engleski jezik učila prema nekom od udžbenika općega jezika, i to najčešće iz serije *Headway* (32), a tek manji broj prema materijalima priređenim za nastavu stručnoga engleskog, što znači da se za vrijeme trajanja nastave većina vjerojatno nije upoznala sa specifičnostima jezika struke, poglavito leksikom. Ipak, veći se broj studenata izjasnio da zna razliku između „općega jezika“ i „jezika struke“ (227 studenata, 79,09%). Razliku ne zna 58 studenata ili 20,20%, dok 2 studenta ili 0,69% nisu odgovorila.

Na pitanje na koje su trebali odgovoriti kakvim su oblikom provjere znanja njihovi nastavnici najčešće provjeravali i vrednovali njihovo znanje engleskoga studenti su mogli zaokružiti dva odgovora, stoga podatke ne izražavamo postotcima, već brojem slučajeva (Tablica 3). Najčešće su bivši učenici-sadašnji studenti bili provjeravani

gramatičkim testovima, zatim se od njih tražilo da lekciju nauče napamet i da je znaju prepričati. U 80 slučajeva znanje se vrednovalo prijevodima i u istom broju slučajeva odgovaranjem na postavljena pitanja. Nastavnici su provjeravali znanje i kroz konverzaciju s učenicima. Manjak u poduci stručnoga engleskog jezika vidi se i u provjeri poznavanja stručnoga vokabulara (odnosi se samo na studente koji su pohađali strukovne škole) – tek se u 30 slučajeva provjeravalo njihovo poznavanje tehničkoga vokabulara. S druge strane gramatički testovi bili su uobičajeni način provjere znanja engleskoga za većinu bivših učenika, kao i učenje lekcije napamet i prepričavanje, što ne ostavlja prostora kreativnom razmišljanju i radu. Ako znamo da je riječ o lekcijama općeg jezika kakve nalazimo u seriji *Headway* i sličnim udžbenicima, a koje se bave temama iz svakodnevnoga života i primjerenije su tečajevima engleskoga jezika za odrasle osobe, jasno je da im takve lekcije neće mnogo pomoći pri učenju stručnoga engleskog jezika na fakultetu. Pisanje sastavaka također je bilo slabo zastupljeno kao način provjere poznavanja jezika. Možemo se nadati da su učenici ipak pisali uratke na zadanu temu, mada nisu bili jedna od češćih komponenti ukupne ocjene. Pisanje na stranome jeziku o stručnim temama bit će važno i studentima i budućim inženjerima, stoga ova vještina ne bi smjela biti tako slabo zastupljena kao vid provjere znanja. Samo u 12 slučajeva znanje učenika provjeravano je „lektinom“, odnosno kroz čitanje zadanih literarnih djela i njihovu obradu i interpretaciju.

Tablica 3: Načini provjere znanja engleskog jezika u srednjoj školi

Načini provjere znanja u srednjoj školi (mogli su zaokružiti dva odgovora):	Broj slučajeva
- gramatički testovi	187
- učenje lekcije napamet i prepričavanje	102
- prevođenje	80
- odgovaranje na pitanja	80
- konverzacija	76
- pisanje sastavaka	33
- poznavanje tehničkoga vokabulara	30 (studenti iz strukovnih škola)
- čitanje i obrada zadanih literarnih djela	12

6.2. Očekivanja studenata u pogledu nastave engleskoga jezika na fakultetu

U sljedećoj tablici (Tablica 4) nalaze se podatci o očekivanjima studenata u pogledu sadržaja kolegija *Engleski jezik*, gdje su mogli zaokružiti više od jednoga odgovora, pa najviše studenata očekuje učenje tehničkoga vokabulara. Prema ovim odgovorima u Tablici 4 možemo zaključiti da studenti imaju prilično jasnu sliku o

kolegiju i što je za njihovu struku iznimno važno, a to je poznavanje stručnoga leksika.

Tablica 4: Očekivanja studenata u pogledu nastave engleskoga jezika

Što će se raditi u okviru kolegija <i>Engleski jezik</i> (moguće više od jednog odgovora):	Broj odgovora
- tehnički vokabular	240
- vježbanje govorenja	123
- poslovni engleski	76
- prevođenje	53
- učenje formalne korespondencije	28

6.3. Stavovi studenata prema ulozi gramatike i vokabulara

Velika većina studenata smatra da je za uspješnu komunikaciju važnije poznavanje riječi i fraza (236 studenata, 82,22%), a manje gramatika (51 student, 17,77%), što bi značilo da tijekom srednjoškolske nastave stranoga jezika ne dobivaju ono što smatraju važnim. Ovakav stav prema gramatici možda možemo tumačiti njihovom zasićenošću ili otporom prema nastavi koja se često svodi na ponavljanje glagolskih vremena, s obzirom na prevladavajuću vrstu testova u srednjoj školi (Tablica 5). Upravo je gramatika gotovo polovici ispitanih studenata zadavala najviše poteškoća, a sljedeća stavka je govorenje koje je znatno manjem broju studenata stvaralo poteškoće. S druge strane, upitani o tome što im je zadavalo najmanje poteškoća, studenti su govorenje stavili na prvo mjesto, a zatim dolaze oni studenti kojima gramatika nije bila problem, no takvih je znatno manji broj.

Tablica 5: Poteškoće kod učenja engleskoga jezika u srednjoj školi

1.Što vam je zadavalo najviše poteškoća:	N=287 (100%)
- gramatika	140 (48,78%)
- govorenje	47 (16,37%)
- pisanje	43 (14,98%)
- pamćenje vokabulara	26 (9,05%)
- slušanje i razumijevanje snimljenih tekstova	26 (9,05%)
- ništa	5 (1,74%)
2.Što vam je zadavalo najmanje poteškoća:	N=287 (100%)
- gramatika	52 (18,11%)
- govorenje	100 (34,84%)
- pisanje	42 (14,63%)
- pamćenje vokabulara	36 (12,54%)
- slušanje i razumijevanje snimljenih tekstova	56 (19,51%)

- nepoznato	1 (0,34%)
-------------	-----------

Unatoč navedenim poteškoćama, više od polovine studenata izjasnilo se da im se sviđao predmet *Engleski jezik* tijekom školovanja (Tablica 6), što je relativno visok broj s obzirom da je riječ o studentima kojima su tehničke, a ne humanističke ili društvene znanosti životni odabir.

Tablica 6: Stavovi studenata prema predmetu Engleski jezik u srednjoj školi

Je li vam se sviđao predmet <i>Engleski jezik</i>:	N=287 (100%)
- da	180 (62,71%)
- ne	102 (35,54%)
- nepoznato	5 (1,74%)

6.4. Zadovoljstvo studenata svojim znanjem jezika

Gotovo polovica studenata nije zadovoljna svojim znanjem engleskoga na razini pisanja, a nešto više od trećine nije zadovoljna znanjem na razini govorenja (Tablica 7).

Tablica 7: Kako studenti ocjenjuju svoje znanje engleskoga jezika na razini pisanja i govorenja

1. Jeste li zadovoljni svojim znanjem engleskoga na razini pisanja:	N=287 (100%)
- da	137 (47,73%)
- ne	134 (46,68%)
- nepoznato	16 (5,57%)
2. Jeste li zadovoljni svojim znanjem engleskoga na razini govorenja:	N=287 (100%)
- da	163 (56,79%)
- ne	98 (34,14%)
- nepoznato	26 (9,05%)

Ovakvi subjektivni i samokritični stavovi možda otkrivaju da produktivne vještine nisu dovoljno uvježbavane, pa studenti nisu stekli sigurnost u usmenome, a pogotovo ne u pismenom izražavanju. Možemo reći da je njihovo znanje tek potencijal na kojemu mogu raditi ako i kad im se pruži prilika.

Usprkos vrlo raširenom stavu u javnosti da „svatko zna engleski“ i da „djeca u školama znaju engleski jako dobro jer su stalno na internetu i gledaju strane televizijske programe“, odgovori studenata na pitanje o poteškoćama zbog nedovoljnog znanja

engleskoga prilikom pretraživanja interneta, časopisa ili razgovora s govornicima engleskoga pokazuju da je polovica studenata imala poteškoća (Tablica 8), što znači da ni razina vještine čitanja i razumijevanja tekstova nije zadovoljavajuća. Ovaj je rezultat donekle zabrinjavajući s obzirom na činjenicu da studenti kolegij *Engleski jezik* slušaju samo dva (studenti računarstva) ili tri semestra (studenti elektrotehnike i informacijske tehnologije) i tako malo vremena nije dovoljno da se osposobe za uspješnije snalaženje u situacijama u kojima bi se mogli naći tijekom svoje profesionalne karijere.

Tablica 8: Procjena sposobnosti nalaženja informacija u medijima

Jeste li imali poteškoća pri traženju informacija na internetu, čitanja specijaliziranih časopisa, razgovora s drugim govornicima engleskoga jezika:	N=287 (100%)
- da	144 (50,17%)
- ne	141 (49,12%)
- nepoznato	2 (0,69%)

6.5. Stavovi studenata prema kolegiju *Engleski jezik*

U sljedećoj tablici (Tablica 9) donosimo odgovore na tri pitanja koja ukazuju na stavove studenata prema kolegiju *Engleski jezik*.

Tablica 9: Stavovi studenata o važnosti nastave engleskog jezika na fakultetu

1. Je li <i>Engleski jezik</i> neophodan na fakultetu:	N=287 (100%)
- da	263 (91,63%)
- ne	24 (8,36%)
2. Kad engleski jezik ne bi bio obvezan kolegij na fakultetu, biste li ga učili:	N=287 (100%)
- da	209 (72,82%)
- ne	78 (27,17%)
3. Hoće li vam znanje engleskoga jezika pomoći u budućnosti:	N=287 (100%)
- da	282 (98,25%)
- ne	5 (1,74%)

Kolegij smatra neophodnim više od devedeset posto studenata, no kad ne bi bio obvezan kolegij, engleski jezik učilo bi nešto manje od tri četvrtine studenata.

Studenti su očito svjesni važnosti znanja engleskoga jezika, ali određenom broju studenata mora se nametnuti kao obveza zbog mogućeg manjka motivacije, a i sklonosti prema stranim jezicima. Ipak, svijest o važnosti znanja engleskoga jezika očituje se i u odgovoru na pitanje smatraju li da će im znanje engleskoga pomoći u budućnosti – odgovor je potvrđan u gotovo cijelom uzorku.

7. ZAKLJUČAK

Prema ovome istraživanju možemo zaključiti da studenti već na početku svoga akademskog obrazovanja imaju predodžbu što im kolegij *Engleski jezik* na fakultetu nudi, da su svjesni važnosti poznavanja engleskoga jezika, ali i da su svjesni slabosti u svojoj jezičnoj kompetenciji, uglavnom u produktivnim vještinama, i poteškoća na koje nailaze u praktičnoj primjeni stečenoga znanja, unatoč višegodišnjem učenju jezika kroz osnovnu i srednju školu. Na fakultetu bi trebali svladati neke nove vještine i steći znanja koja bi im pomogla u njihovoj struci, no u predviđenom broju nastavnih sati ne može se i ujednačiti znanje unutar studentske populacije i uvesti te podučavati novo. Mi samo možemo predložiti povećanje broja sati na postojećim kolegijima ili uvođenje novoga kolegija koji bi studentima dao osnove akademskoga diskursa na engleskome jeziku (engl. *English for Academic Purposes*, /EAP/) i koji bi im pomogao u stjecanju komunikacijskih vještina potrebnih za sudjelovanje u znanstvenom okruženju.

LITERATURA

- Adamik, A. (2004): *Izazov plurilingvizma: jezična politika Vijeća Europe i nacionalna jezična politika*. Strani jezici 33, 1-2, 93-102.
- *The Bologna Declaration*. (1999): http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/990719BOLOGNA_DECLARATION.PDF (20. 12. 2008.)
- Borić, N. (2005): *Strani jezik na nefilološkim fakultetima u kontekstu reforme sveučilišta u Hrvatskoj*. Strani jezici 34, 2, 109-123.
- CEL/ELC Executive Committee. (2002): *The Bologna Process and the Issue of Languages*. Brussels, http://web.fu-berlin.de/elc/docs/Bologna_Languages.pdf (22.12.2008).
- *ESIB Promoting the Diversity of European Languages*. (2005): www.esib.org.

org/policies/promotingdiversity.html (22.12. 2008).

- *From Bergen to London: The contribution of the European Commission to the Bologna Process* (2007): <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/report06.pdf> (20.12. 2008).
- Kennedy, C., Bolitho, R. (1984): *English for specific purposes*. London-Basingstoke, Macmillan Publishers Ltd.
- Mihaljević Djigunović, J. (2007): *Afektivni profil, aspiracije i zadovoljstvo nastavom engleskoga jezika kod hrvatskih učenika*. Metodika Vol. 8, br. 1, 2007, 104-114.
- Murray, H., Dingwall, S. (1997): *English for Scientific Communication at Swiss Universities: 'God Helps those who Help Themselves'*, www.aal.unibe.ch/englisch/Babylonia97-4.pdf, 1-10. (23.12. 2008).
- Tokić, B. (2004): *Jesu li „jezik u struci“ i „nazivlje u struci“ istoznačni pojmovi?*. XVI Simpozium SORTA2004. 1-9.

STUDENTS ON ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE AT AN ENGINEERING COLLEGE

Despite the fact that Croatia accepted the Bologna Process guidelines, higher education system has not been fully adapted to the everdemanding labor market that students will arrive at upon graduating from university. Moreover, there is a discrepancy between proclaimed goals including student mobility and lowering language barriers in the scientific community and the actual practice of reducing or even suspending altogether foreign language courses at some colleges. The number of foreign language classes, especially English, is not sufficient for students to acquire all the specific features of technical English, academic discourse and some communication skills in the foreign language. Our survey, however, showed that good knowledge of English in college students is not an unquestionable fact. Unfortunately, the students' pre-knowledge and the knowledge they can acquire in sixty or ninety hours of formal instruction will not suffice for all the challenges in their professional lives and scientific careers.

Key words: ESP, general English, academic discourse, engineering college

PRILOZI**QUESTIONNAIRE**

Graduated from (high school) _____

1) I have been learning English

- a) in school only (__ yrs)
- b) in private language schools (__ yrs)

2) (for students from vocational schools only) What was your English coursebook called?

- a) "skripta" – Do you remember the title? _____
- b) course book – Do you remember the title? _____
- c) we had something else (photocopies, newspaper articles, etc) _____

3) During school, I had most difficulties with (circle 1 answer):

- a) grammar
- b) remembering words
- c) speaking
- d) writing
- e) listening to spoken texts

4) During school, I had least difficulties with (circle 1 answer):

- a) grammar
- b) remembering words
- c) speaking
- d) writing
- e) listening to spoken texts

5) Did you like the English course in high school?

- a) yes
- b) no

- 6) What did your teacher want you to do when grading you? (you can circle 2 answers)
- a) do grammar tests
  - b) learn the text by heart and retell it
  - c) answer questions
  - d) translations
  - e) technical vocabulary
  - f) write essays
  - g) read and interpret books ('lektira')
  - h) free, spontaneous conversation
- 7) In your opinion, what is more important to learn in order to use a language well?
- a) grammar
  - b) words and phrases
- 8) Would you learn English at university even if it was not an obligatory course?
- a) yes
  - b) no
- 9) Do you think a course in English is necessary at university?
- a) yes
  - b) no
- 10) Are you satisfied with your present knowledge of English?
- a) written yes/no
  - b) spoken yes/no
- 11) Have you ever had any problems caused by insufficient knowledge of English (searching for information on the internet, reading specialized magazines, conversation with foreigners)?
- a) yes
  - b) no
- 12) Do you think that the knowledge of English will help you in future?
- a) yes
  - b) no

13) Do you understand the difference between „general English“ and „technical English“?

- a) yes
- b) no

14) What do you expect to learn in *Engleski jezik* course? (you can circle more than 1 answer)

- a) technical vocabulary
- b) practice spoken language
- c) business English
- d) how to write formal letters
- e) practice translation